

Aleksandra Kuźmińska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WYBRANE FORMY INSTYTUCJONALIZACJI BEZPIECZEŃSTWA W REGIONIE AZJI I PACYFIKU

1. Wstęp

Bezpieczeństwo jest terminem złożonym i wieloznacznym. W literaturze można spotkać wiele definicji odnoszących się do różnych aspektów tego pojęcia. Jest ono stosowane w bardzo wielu dziedzinach życia i nauki, a w każdej z nich może być rozumiane inaczej.

W praktyce bezpieczeństwo może być rozpatrywane w dwojaki sposób. Pierwsze, węższe określenie wskazuje, że bezpieczeństwo to stan braku zagrożeń, i koncentruje się na poczynaniach podmiotów w celu ochrony podmiotu przed nimi. W drugim, szerszym, ujęciu bezpieczeństwo postrzegane jest jako kształtowanie pewności przetrwania, posiadania i swobód rozwojowych podmiotów, akcentuje się analizę kreatywnej aktywności podmiotu¹.

We współczesnym świecie pojęcie bezpieczeństwa nabrało nowego wymiaru. Po zakończeniu „zimnej wojny” zmieniła się sytuacja światowa i układy sił między mocarstwami, co wpłynęło na rodzaje zagrożeń, przed którymi stoją współczesne narody. Coraz więcej mówi się o nowych wymiarach bezpieczeństwa odnoszących się do różnych dziedzin życia. Na plan dalszy odsunęły się kwestie bezpieczeństwa militarnego, a uwypukla się inne jego aspekty – społeczne, ekonomiczne, ekologiczne czy kulturowe.

Rosnące znaczenie i wieloznaczność zakresu bezpieczeństwa w świecie sprawiają, że kraje starają się współpracować dla jego utrzymania na świecie czy w po-

¹ R. Zięba, *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D.B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 1997, s. 5.

szczególnych regionach, tworząc organizacje o charakterze międzynarodowym i regionalnym. Czuwają one nad pokojem, wymieniają doświadczenia, wypracowują nowe metody rozwiązywania konfliktów i radzenia sobie z problemami globalnymi, które mogą zagrozić współczesnemu ładowi i porządkowi. Artykuł prezentuje wybrane organizacje współpracy w zakresie bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku oraz specyfikę ich tworzenia w tym właśnie rejonie świata.

2. Ścieżki współpracy w zakresie bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku

Instytucje współpracy wielostronnej w zakresie bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku zaczęły się rodzić stosunkowo późno, bo dopiero w latach 90. XX wieku. Wcześniej stosunki bezpieczeństwa w tym regionie oparte były głównie na układach i sojuszach wojskowych, których głównym aktorem były USA. Problemów ze stworzeniem systemu wielostronnego upatruje się w specyfice regionu związanej z uwarunkowaniami kulturowo-cywilizacyjnymi kształtującymi zachowania polityczne państw regionu. E. Halizak za D. Bellem wskazuje, że w regionie nie można zastosować zachodnich wzorców tworzenia organizacji regionalnych ze względu m.in. na takie cechy zachowań społeczeństw azjatyckich, jak upór, nieformalność, consensus, pragmatyzm i ewolucyjność². D. Ball i B. Taylor wskazują ponadto, że tworzenie multilateralnego systemu było uważane za sprzeczne z azjatycką kulturą i niszczące dotychczasowy system dwustronnych porozumień. Region azjatycki był postrzegany jako za duży i zróżnicowany pod względem wielkości, siły, kultury, interesów i dostrzegania zagrożeń przez poszczególne kraje, aby wspierać tworzenie wielonarodowego systemu bezpieczeństwa³.

Analizując procesy instytucjonalizacji bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku, wyróżnić można dwie zasadnicze ścieżki współpracy: ścieżkę pierwszą (*track one*) i ścieżkę drugą (*track two*). Ścieżka pierwsza oznacza oficjalne, rządowe kanały nawiązywania dialogu w zakresie bezpieczeństwa, a uczestnicy spotkań czy organizacji w jej ramach tworzonych reprezentują oficjalnie swój kraj. Przykładami są ASEAN, ASEAN Regional Forum (ARF) czy Shanghai Cooperation Organization (SCO), Trilateral Coordination and Oversight Group (TCOG), Korean Peninsula Energy Development Organization (KEDO). Ścieżka druga z kolei odnosi się do pozarządowych, nieoficjalnych i nieformalnych kontaktów i działań pomiędzy poszczególnymi członkami społeczeństw lub ich grupami, np. naukowcami, badaczami, dziennikarzami oraz byłymi czy obecnymi urzędnikami, występującymi prywatnie.

² E. Halizak, *System bezpieczeństwa regionu Azji i Pacyfiku*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D.B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 1997, s. 528.

³ D. Ball, B. Taylor, *Regional security cooperation*, [w:] *Strategy and Security in the Asia-Pacific*, red. R. Ayson, D. Ball, Allen & Unwin, 2006, s. 270-271.

W omawianym regionie ścieżka druga jest uważana za nieoficjalny kanał dialogu z zakresu bezpieczeństwa, polityki i ekonomii⁴. Przykładami takich organizacji są ASEAN Institutes for Strategic and International Studies (ASEAN – ISIS) oraz Council for Security Cooperation in the Asia – Pacific (CSCAP).

3. Rozwiązania instytucjonalne w ramach ścieżki pierwszej

Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) powstało w 1967 r. Inicjatorami założenia stowarzyszenia było pięć państw: Filipiny, Indonezja, Maleszja, Singapur oraz Tajlandia. W późniejszych latach dołączyły: sultanat Brunei (1984), Wietnam (1995), Laos (1997), Birma (obecny Myanmar – 1997) oraz Kambodża (1999).

W Deklaracji założycielskiej nawoływano do osiągnięcia ekonomicznych, społecznych i kulturalnych celów poprzez wspólne starania oraz aktywną współpracę i wzajemną pomoc. Początkowo nie podkreślano za bardzo politycznych aspektów działania organizacji, chociaż cele bezpieczeństwa i politycznej współpracy nigdy nie były poza intencjami założycieli.

W 1976 r. na wyspie Bali miał miejsce pierwszy szczyt państw członkowskich ASEAN, na którym podpisano tzw. Deklarację ASEAN (*Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia*), w której wyluszczone zasady współpracy. Zaliczono do nich, co następuje⁵:

- wzajemne poszanowanie niepodległości, suwerenności, równości, integralności terytorialnej oraz tożsamości narodowej wszystkich krajów,
- prawo każdego państwa do wyboru własnej drogi istnienia bez ulegania zewnętrznym wpływom, naciskom czy przymusowi,
- wzajemne nieingerowanie w sprawy wewnętrzne partnerów,
- rozwiązywanie problemów i sporów przy użyciu pokojowych środków,
- wyrzeczenie się gróźb oraz środków użycia siły,
- dążenie do efektywnej kooperacji pomiędzy partnerami.

ASEAN podczas swojego funkcjonowania podjęło wiele inicjatyw z zakresu bezpieczeństwa. Jedną z pierwszych było podpisanie w listopadzie 1971 r. przez członków Stowarzyszenia Deklaracji o Strefie Pokoju, Wolności i Neutralności (*Zone of Peace, Freedom and Neutrality Declaration – ZOPFAN*), w której strony zobowiązały się do chronienia wolności, neutralności i pokoju przed jakimikolwiek wpływami zewnętrznymi oraz postanowiły zacieśnić wzajemną współpracę.

Pięć lat później podpisana została Deklaracja Zgody (*Declaration of ASEAN Concorde*), w której zawarto zobowiązanie do rozszerzenia współpracy członków

⁴ D. Capie, P. Evans, *The Asia – Pacific Security Lexicon*, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2002, s. 209 i 213.

⁵ *Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia*, Indonesia, 24 February 1976.

dla zachowania politycznej stabilności regionu. Do celów realizacji tego zamierzenia można zaliczyć m.in.⁶:

- zachowanie stabilności kraju w celu utrzymania pokoju i bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i międzynarodowym,
- eliminację biedy, analfabetyzmu, głodu i chorób, która powinna być priorytetem członków Stowarzyszenia, a państwa winny współpracować w zakresie ekonomicznego i społecznego rozwoju,
- rozwój wzajemnej pomocy w przypadku kataklizmów,
- wykorzystanie pokojowych metod do rozwiązywania wewnątrzregionalnych konfliktów,
- dążenie do stworzenia warunków promocji pokojowego załatwiania kwestii spornych z zachowaniem wzajemnego szacunku oraz dążeniem do obopólnych korzyści,
- aktywne kształtowanie świadomości i tożsamości regionalnej, dążenie do stworzenia silnej wspólnoty ASEAN, szanowanej przez wszystkich, funkcjonującej na podstawie wzajemnych korzystnych relacji i zgodnie z zasadami suwerennej równości i braku ingerencji w wewnętrzne sprawy narodów.

Kolejnym istotnym krokiem w ramach współpracy w zakresie bezpieczeństwa było podpisanie w 1995 r. w Bangkoku Traktatu o Strefie Bezatomowej w Azji Południowo-Wschodniej (*Treaty on Southeast Asia Nuclear Weapon – Free Zone – SEANWFZ*), który uważany jest za integralną część ZOPFAN. SEANWFZ jest wyrazem dążenia ASEAN do rozbrojenia nuklearnego, a także promocji pokoju i bezpieczeństwa. Ponadto celem podpisanego układu jest ochrona regionu przed zanieczyszczeniem środowiska oraz zagrożeniami stwarzanymi przez odpady radioaktywne i inne materiały toksyczne. Dla osiągnięcia celów i realizacji przepisów traktatu powołana została specjalna komisja oraz komitet wykonawczy⁷.

Kraje ASEAN rozwijały współpracę w sferze ekonomicznej z państwami i ugrupowaniami nienależącymi do stowarzyszenia. Wyrazem tego stały się tzw. konferencje poministerialne (*poministerial conferences*), które odbywają się rokrocznie po spotkaniach ministrów. W toku spotkań zdecydowano o rozszerzeniu omawianych kwestii ekonomicznych o sprawy bezpieczeństwa, czego rezultatem stało się utworzenie w 1994 r. Regionalnego Forum ASEAN (*ASEAN Regional Forum – ARF*).

ARF jest jednym z najistotniejszych przejawów współpracy w zakresie bezpieczeństwa w regionie – jest to najważniejszy podmiot międzynarodowych konsultacji i dialogu w zakresie budowania bezpieczeństwa.

Podczas inauguracyjnego posiedzenia forum określone zostały jego cele:

- wspieranie dialogu i konsultacji w zakresie kwestii bezpieczeństwa, będących w obszarze wspólnego zainteresowania,

⁶ *Declaration of ASEAN Concord*, Indonesia, 24 February 1976.

⁷ ASEAN, *Politics and Security*, www.asean.org, 12.03.2009.

- wniesienie znacznego wkładu do budowy zaufania i dyplomacji prewencyjnej w regionie Azji i Pacyfiku.

Na kolejnym spotkaniu ministerialnym ASEAN zauważono, że aby ARF stał się efektywnym polem konsultacji i współpracy, niezbędna jest kooperacja tych dwóch podmiotów w celu doprowadzenia do bardziej przewidywalnego i konstruktywnego wzorca stosunków w Azji i Pacyfiku⁸.

Istotnym wydarzeniem w funkcjonowaniu forum było zaakceptowanie w sierpniu 1995 r. dokumentu (*concept paper*), w którym określono trzy etapy realizacji zamierzeń ARF: promocja środków budowy zaufania, rozwój mechanizmów dyplomacji prewencyjnej oraz rozwój mechanizmów rozwiązywania konfliktów.

W ramach środków budowy zaufania zaadaptowano dwa uzupełniające się podejścia. Pierwsze z nich korzysta z pozytywnych doświadczeń ASEAN w redukowaniu napięć między swoimi członkami, promowaniu regionalnej współpracy oraz kreowaniu klimatu sprzyjającego pokojowi i dobrobytowi bez wdrażania wyrażnych środków budowy zaufania, ale poprzez praktyki konsultacji i consensusu. Drugie podejście zakłada wdrożenie konkretnych środków budowy zaufania⁹.

Za naturalną konsekwencję pierwszego etapu realizacji zadań ARF uznano rozwój mechanizmów dyplomacji prewencyjnej. Wśród środków, które mogą być stosowane w ramach tego etapu, wymienić można poszukiwanie poparcia innych krajów dla Deklaracji w sprawie Morza Południowocchińskiego czy wypracowanie idei utworzenia Regionalnego Centrum Redukcji Ryzyka według sugestii Sekretariatu ONZ zawartej w Programie dla pokoju. Jeśli chodzi o ostatni z etapów zawartych w *concept paper*, ustalono, że nie musi być realizowany od razu. Tworzenie takich mechanizmów jest ewentualnym celem na przyszłość, który może stać się istotny w dalszym procesie rozwoju ARF jako promotora regionalnego pokoju i stabilizacji¹⁰.

Najwięcej dokonano w zakresie realizacji pierwszego etapu – środków budowy zaufania. Poczyniono także pewien postęp we wprowadzaniu narzędzi, które uznano za przejściowe między pierwszym a drugim etapem. Na przykład zaakceptowano istotną rolę przewodniczącego ARF w konsultacjach z partnerami zewnętrznymi, takimi jak ONZ czy OBWE. Realizacja drugiego i trzeciego etapu jest na razie na bardzo niskim poziomie¹¹.

Należy zauważyć, że ARF bardzo żywo angażuje się w rozwijanie współpracy z innymi organizacjami o charakterze regionalnym i światowym, a także z organizacjami ze wspomnianej ścieżki drugiej. Do najważniejszych zadań w zakresie kontaktu z organizacjami międzynarodowymi zaliczono: promocję kontaktów pomiędzy sekretariatami poszczególnych organizacji, a także pomiędzy ich szefami;

⁸ *The ASEAN Regional Forum*, www.aseanregionalforum.org, 12.03.2009.

⁹ *The ASEAN Regional Forum: A Concept Paper*, Załącznik do Chairman's Statement of the Second ASEAN Regional Forum z 1 sierpnia 1995, www.aseanregionalforum.org, 12.03.2009.

¹⁰ Tamże.

¹¹ D. Ball, B. Taylor, wyd. cyt., s. 270-271.

zapraszanie ekspertów z innych organizacji w celu uzyskania informacji na tematy będące w centrum zainteresowania ARF; przeprowadzanie nieformalnych, wspólnych dyskusji z przedstawicielami innych organizacji; zachęcanie członków ARF, będących również członkami innych organizacji, do rozpowszechniania informacji o zadaniach i działaniach forum.

Kolejną organizacją jest Szanghajska Organizacja Współpracy (SOW). Początki organizacji sięgają spotkań w ramach tzw. szanghajskiej piątki, kiedy to przedstawiciele kilku państw – Chin, Rosji, Kazachstanu, Kirgistanu oraz Tadżykistanu – dyskutowali na temat kwestii związanych z ochroną granic oraz demilitaryzacją w regionie. Podczas późniejszych spotkań zaczęto rozszerzać tematykę obrad o kwestie szeroko pojętego bezpieczeństwa, obejmującego terroryzm, separatyzm, przestępczość zorganizowaną oraz ekstremizm, a także zaczęto dążyć do wzajemnej współpracy ekonomicznej, politycznej czy dyplomatycznej.

Przełomowe znaczenie miało piąte spotkanie państw, podczas którego podpisano Deklarację o utworzeniu Szanghajskiej Organizacji Współpracy (*Declaration on the Establishment of the Shanghai Cooperation Organization*). Do grupy państw „Piątki” dołączył także Uzbekistan, który został przed podpisaniem deklaracji przyjęty w poczet dotychczasowej grupy. Proces instytucjonalizacji SOW zakończono podpisaniem Karty Szanghajskiej Organizacji Współpracy oraz kilku innych dokumentów regulujących funkcjonowanie organizacji.

W powyższych dokumentach określone zostały cele SOW. Znalazły się wśród nich¹²:

- wzmocnianie wzajemnego zaufania, stosunków dobrosąsiedzkich i przyjaźni pomiędzy państwami członkowskimi,
- rozwój efektywnej współpracy w obszarach handlu i gospodarki, polityki, nauki i technologii, kultury, edukacji, transportu, energetyki, ochrony środowiska naturalnego oraz na innych polach,
- współdziałanie w celu utrzymania w regionie pokoju, bezpieczeństwa i stabilności,
- budowanie i promocja nowego międzynarodowego politycznego i ekonomicznego porządku, uwzględniającego zasady demokracji, sprawiedliwości i racjonalności.

W swoim działaniu SOW kieruje się zasadami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych, zasadami poszanowania wzajemnej niepodległości, suwerenności oraz integralności terytorialnej, niewtrącania się w wewnętrzne sprawy innych państw, nieużywania gróźb oraz siły w stosunku do siebie, rozstrzygania sporów w formie konsultacji, współpracy z innymi krajami oraz organizacjami o charakterze międzynarodowym¹³.

Samo istnienie organizacji wzbudza wiele kontrowersji. Według jednej z opinii SOW jest narzędziem polityki zagranicznej dwóch mocarstw: Chin i Rosji. Inni

¹² *Declaration on the Establishment of the Shanghai Cooperation Organization*, The Shanghai Cooperation Organization, www.sectsc.org, 12.03.2009.

¹³ *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*: www.fmprc.gov.cn, 12.03.2009.

uważają, że ogromne różnice pomiędzy krajami w zakresie zasobów i systemów gospodarczych sprawiają, że możliwa jest między nimi tylko współpraca w zakresie bezpieczeństwa. Według trzeciej opinii różnorodność członków organizacji może być gwarantem bezpieczeństwa w tym konfliktogennym regionie, ponadto ci ostatni przewidują dalszy dynamiczny jej rozwój¹⁴.

4. Rozwiązania instytucjonalne w ramach ścieżki drugiej

Za najważniejszą instytucję w ramach ścieżki drugiej uznawany jest Instytut Studiów Strategicznych i Międzynarodowych ASEAN (*ASEAN Institutes for Strategic and International Studies* – ASEAN–ISIS).

ASEAN – ISIS powstał w 1984 r. z inicjatywy Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych (*The Centre for Strategic and International Studies* – CSIS), które obecnie służy jako jego sekretariat. ASEAN–ISIS stanowi luźne stowarzyszenie różnych instytucji, które stawiają sobie za cel umocnienie regionalnej współpracy poprzez wspólne badania, seminaria, konsultacje oraz wymianę informacji i punktów widzenia. W polu zainteresowań podmiotów stowarzyszonych leżą sprawy związane z polityką, utrzymaniem pokoju, bezpieczeństwem i dobrobytu w regionie. W spotkaniach biorą udział naukowcy, analitycy, eksperci, dziennikarze oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych, nie tylko z regionu Azji Południowo-wschodniej, ale również z innych krajów¹⁵.

Do najważniejszych inicjatyw organizacji należy przede wszystkim coroczne spotkanie w Malezji (*The Asia Pacific Roundtable* – APR), które stanowi forum dyskusji na temat budowy zaufania i wymiany informacji w zakresie pokoju i bezpieczeństwa w regionie. Kolejną inicjatywą jest Zgromadzenie Ludności ASEAN (*ASEAN People's Assembly* – APA), które gromadzi przedstawicieli organizacji pozarządowych i organizacji społecznych z całego regionu. Celem spotkań w ramach APA jest promocja wzajemnego zrozumienia i tolerancji dla odmienności kulturowej, religijnej, etnicznej i politycznej, wypracowanie rozwiązań, jak radzić sobie z problemami socjoekonomicznymi w regionie krajów ASEAN, łączenie rozbieżności pomiędzy różnymi społecznościami poprzez wprowadzenie środków budowy zaufania w regionie, pomoc w budowie społeczeństwa opiekuńczego przewidzianego w wizji ASEAN do 2020 r.¹⁶

Członkami ASEAN–ISIS oprócz założycielskiego CISIS jest jeszcze osiem organizacji: Brunei Darussalam Institute of Policy and Strategic Studies (BDIPSS), Cambodian Institute for Cooperation and Peace (CICP), Institute of Foreign Affairs (IFA), Institute of Strategic and International Studies (ISIS), Institute for Strategic

¹⁴ K. Wańczyk, *Szanghajska Organizacja Współpracy*, Portal Spraw Zagranicznych, www.psz.pl, 13.03.2009.

¹⁵ *Centre for Strategic and International Studies*, www.csis.or.id, 13.03.2009.

¹⁶ *Singapore Institute of International Affairs*, <http://siaaonline.org>, 13.03.2009.

and Development Studies (ISDS), Singapore Institute of International Affairs (SIIA), Institute of Security and International Studies (ISIS) i Institute for International Relations (IIR). Wszystkie prowadzą działalność badawczą, zajmują się publikacją wyników badań, służą jako forum do wymiany informacji i dyskusji z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa, polityki zagranicznej czy ekonomicznej, zajmują się rozpowszechnianiem informacji na ten temat oraz współpracują z innymi podmiotami z kraju, regionu czy świata.

O istotnej roli ASEAN–ISIS w kreowaniu dialogu w ramach drugiej ścieżki współpracy w zakresie bezpieczeństwa świadczyć może chociażby to, że instytut brał udział w tworzeniu Regionalnego Forum ASEAN oraz Rady ds. Współpracy w Dziedzinie Bezpieczeństwa w Regionie Azji–Pacyfiku (*Council for Security Cooperation In the Asia–Pacific – CSCAP*). Od 1993 r. przedstawiciele ASEAN–ISIS spotykają się regularnie z przedstawicielami ASEAN, proponując rekomendacje dla rozwiązań w zakresie polityki i bezpieczeństwa, ponadto Sekretariat ASEAN korzysta z badań przeprowadzanych przez instytut. Te i wiele innych działań świadczą o wpływie ASEAN–ISIS na decydentów z ugrupowania, a także kilku krajów z regionu¹⁷.

Drugą z instytucji zajmujących się sprawami bezpieczeństwa w regionie jest CSCAP. CSCAP służy głównie Regionalnemu Forum ASEAN, realizując wiele procesów badawczych, a także tworzy forum konsultacji w kwestiach związanych z bezpieczeństwem regionu. W Statucie Rady określono następujące jej funkcje¹⁸:

- stworzenie nieformalnego mechanizmu konsultacji w sprawach politycznych i bezpieczeństwa dla naukowców, urzędników oraz przedstawicieli świata biznesu,
- organizację grup roboczych dla rozwiązywania kwestii i wyzwań z zakresu bezpieczeństwa stojących przed krajami regionu,
- przygotowanie rekomendacji w zakresie polityki bezpieczeństwa dla różnych podmiotów rządowych,
- organizację regionalnych i międzynarodowych spotkań oraz innych wspólnych działań w celu dyskusowania nad kwestiami bezpieczeństwa politycznego,
- tworzenie powiązań z innymi instytucjami z całego świata w celu wymiany informacji i doświadczeń w dziedzinie polityki regionalnej oraz współpracy w zakresie bezpieczeństwa,
- rozpowszechnianie publikacji na temat innych funkcji realizowanych przez radę.

CSCAP intensywnie współpracuje z ARF, przez co znacznie wpływa na rozwój powiązań pomiędzy pierwszą i drugą ścieżką współpracy w zakresie bezpieczeństwa w regionie. Podstawową formą realizacji zadań CSCAP w tym zakresie są grupy analityczne i eksperckie, które zajmują się rozwiązywaniem konkretnych

¹⁷ D. Ball, B. Taylor, wyd. cyt., s. 277.

¹⁸ *CSCAP Revised Charter, Council for Security Cooperation in the Asia Pacific*, www.cscap.org, 19.03.2009.

problemów. Grupy analityczne spotykają się dwa razy do roku, opracowując raporty po każdym spotkaniu. Po zakończeniu kadencji każdej grupy opracowywane jest memorandum, w którym wskazywane są rekomendacje dla podmiotów funkcjonujących w ramach ścieżki pierwszej. W chwili obecnej funkcjonuje kilka grup, m.in. ds. wpływu zmian klimatycznych na bezpieczeństwo, ds. wielonarodowego zarządzania bezpieczeństwem w regionie Azji Północnej i na Północnym Pacyfiku, ds. przeciwdziałania rozpowszechnianiu broni masowego rażenia w regionie Azji – Pacyfiku, ds. bezpieczeństwa instalacji gazowych i naftowych, ds. kontroli eksportu oraz inne¹⁹. Do sukcesów CSCAP w zakresie wsparcia ścieżki pierwszej należy udział w stworzeniu definicji dyplomacji prewencyjnej (ARF zaakceptował proponowaną przez CSCAP definicję w dokumencie *Concept Paper on Preventive Diplomacy*), współpraca w tworzeniu środków budowy zaufania i bezpieczeństwa, stworzenie wytycznych dla rozwoju współpracy oraz utrzymania bezpieczeństwa morskiego w regionie²⁰.

Do rady przynależy 21 członków: Australia, Brunei, Kambodża, Kanada, Chiny, kraje europejskie, Filipiny, Indie, Indonezja, Japonia, Korea Północna, Korea Południowa, Malezja, Mongolia, Nowa Zelandia, Papua-Nowa Gwinea, Rosja, Singapur, Stany Zjednoczone, Tajlandia i Wietnam. Jedynym członkiem stowarzyszonym jest Sekretariat Forum Wysp Pacyfiku (*Pacific Islands Forum Secretariat*). Ponadto członkami są również osoby indywidualne, najczęściej politycy wysokiego szczebla (prezydenci, ministrowie spraw zagranicznych, ambasadorowie) zaangażowani żywo w sprawy bezpieczeństwa w regionie. Działaniami CSCAP kieruje komitet wykonawczy, na który składają się przedstawiciele wszystkich krajów członkowskich. Komitet jest kierowany przez przedstawiciela z krajów ASEAN oraz przedstawiciela z krajów spoza ugrupowania. Zbiera się dwa razy do roku i jest obsługiwany przez Sekretariat z siedzibą w Malezji.

5. Podsumowanie

Reasumując rozważania na temat instytucjonalizacji bezpieczeństwa w regionie Azji, należy zauważyć, że pomimo znacznego postępu w tej dziedzinie, powstałe organizmy są nadal młode i dopiero się kształtują. Specyfika krajów regionu z pewnością wpływa na kształt procesów instytucjonalizacji.

Powstałe podmioty bez wątpienia służą rozwijaniu dialogu pomiędzy państwami, tworzą pole do współpracy i wymiany doświadczeń, forum do dyskusji o sprawach istotnych dla państw regionu. Instytucje te coraz częściej wyznaczają standardy i zalecenia, do których powinny dostosowywać się państwa członkowskie. Szczególne znaczenie w tym względzie ma ARF, które uważane jest za naj-

¹⁹ *Council for Security Cooperation in the Asia Pacific*, www.cscap.org, 19.03.2009.

²⁰ D. Ball, B. Taylor, wyd. cyt., s. 278.

istotniejszą i najsilniej oddziałującą multilateralną instytucję bezpieczeństwa w regionie. Nie bez znaczenia pozostaje także coraz intensywniejsza współpraca pomiędzy podmiotami oficjalnymi w ramach ścieżki pierwszej z podmiotami ze ścieżki drugiej oraz szeregiem instytucji spoza regionu (w tym na uwagę zasługuje współpraca z ONZ).

Bez wątplenia procesy instytucjonalizacji bezpieczeństwa w regionie zrodziły wiele pozytywnych skutków i pomimo wielu ograniczeń będą kontynuowane. Przed krajami regionu Azji i Pacyfiku jeszcze długa droga, jednak podstawy zostały już stworzone.

Literatura

- ASEAN, *Politics and Security*, www.asean.org.
- Ball D., Taylor B., *Regional security cooperation*, [w:] *Strategy and Security in the Asia-Pacific*, red. R. Ayson, D. Ball, Allen & Unwin, 2006.
- Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D.B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 1997.
- Capie D., Evans P., *The Asia – Pacific Security Lexicon*, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2002.
- Centre for Strategic and International Studies*, www.csis.or.id.
- Council for Security Cooperation in the Asia Pacific*, www.cscap.org.
- CSCAP Revised Charter*, Council for Security Cooperation in the Asia Pacific, www.cscap.org.
- Declaration of ASEAN Concord*, Indonesia, 24 February 1976.
- Declaration on the Establishment of the Shanghai Cooperation Organization*, The Shanghai Cooperation Organization, www.sectso.org.
- Halizak E., *System bezpieczeństwa regionu Azji i Pacyfiku*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D.B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 1997.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*, www.fmprc.gov.cn.
- Singapore Institute of International Affairs*, <http://siiionline.org>.
- Strategy and Security in the Asia – Pacific*, red. R. Ayson, D. Ball, Allen & Unwin, 2006.
- The ASEAN Regional Forum*, www.aseanregionalforum.org.
- The ASEAN Regional Forum: A Concept Paper*, Załącznik do Chairman's Statement of the Second ASEAN Regional Forum z 1 sierpnia 1995, www.aseanregionalforum.org.
- Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia*, Indonesia, 24 February 1976.
- Wańczyk K., *Szanghajaska Organizacja Współpracy*, Portal Spraw Zagranicznych, www.psz.pl.
- Zięba R., *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowym*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, red. D.B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba, Fundacja Studiów Międzynarodowych, Warszawa 1997.

SELECTED FORMS OF INSTITUTIONALIZATION OF SECURITY IN THE ASIA-PACIFIC

Summary

The growing importance of security in the world causes that countries try to co-operate with each other to maintain peace and security in the world and regions. They create international and regional security organizations. This article presents selected security institutions in the Asia-Pacific, and the specificity of their formation in this region of the world.

It should be noted that despite significant progress in this area in the Asia-Pacific, security institutions are still young and just emerging. The specificity of the region undoubtedly affects the shape of the institutionalization processes, but despite of a number of restrictions the processes will go on. The countries of the Asia-Pacific region still have a long way to go, but the basics have already been created.